

Esbjerg
Kommune

Planlægning for turisme 2025-2030

Esbjerg Kommunes sammenhængende turistpolitiske overvejelser
Januar 2025

Kommuneplan 2026-38

Foto: Esbjerg Kommune

INDHOLD

Intro.....	2
Konklusion.....	3
Turismemæssig kontekst.....	5
Geografisk kontekst.....	10
Esbjerg Kommunes rammesættende målsætninger om turisme	15
Potentialer for udvikling.....	20
Kyst & Kunst.....	23
Nye og anderledes overnatningsprodukter	25
Autocampister	26
Udvikling af Danmarks museum for havet	27
Dark Sky Park på Mandø	29
Esbjerg Kommunes turismesamarbejder.....	30

INTRO

Esbjerg Kommune har som følge af et statsligt krav¹ til kommunerne udarbejdet Planlægning for turisme 2025-2030, der er Esbjerg Kommunes sammenhængende turistpolitiske overvejelser, herefter benævnt STO.

STO skal medvirke til at implementere Regeringens 'National Strategi for Bæredygtig Vækst i Dansk Turisme' via 'Udviklingsplan for Vestkystpartnerskabet' og via det arbejde, der foregår i regi af Destination Vadehavskysten. Målet med arbejdet i Esbjerg Kommune er, at STO afdækker de potentialer for turismeudvikling, der ligger i kystområderne udenfor byerne.

I Esbjerg Kommune betragtes gæster som potentielle tilflyttere og turismeindsatser som en måde at skabe liveability for de borgere, som allerede bor i kommunen. Derfor skal turismeudviklingen spille sammen med kommunens bosætnings- og tilflytterindsats samt den øvrige udvikling af begivenheder, faciliteter, sammenhænge og infrastruktur.

Esbjerg Kommune adskiller sig på mange måder fra de andre kommuner i Vestkystpartnerskabet, og fra de nærmest nabokommuner langs Vadehavet. Det gælder også på turismeområdet. Esbjerg Kommune ser forskelligheden som en styrke, der kan bidrage til, at Vadehavet, og Vestkysten, fremstår som en attraktiv destination hele året rundt for flere forskellige slags gæster.

STO er udarbejdet i et samarbejde mellem Destination Vadehavskysten og Teknik & Miljø ved Esbjerg Kommune. STO er udarbejdet som et bilag til Kommuneplan 2026-38, og forventes at blive revideret i forbindelse med næste kommuneplanrevision. STO henvender sig til den fysiske planlægning, og omhandler derfor ikke markedsføring, projektudvikling eller konkret forretningsudvikling af turismeaktørernes tilbud.

Nationalt arbejdes der med tre hovedformer for turisme; storbyturisme, kyst- og naturturisme samt erhvervs- og mødeturisme. Storbyturisme er ferieturisme i København, Aarhus, Odense og Aalborg. Kyst- og naturturisme er al turisme med ferie som formål udenfor de fire store byer, mens erhvervs- og mødeturisme omhandler erhvervsrelaterede ophold, herunder møder og kongresser, i hele landet. STO omhandler forhold relateret til kyst- og naturturismen i Esbjerg Kommune. Forhold relateret til erhvervs- og mødeturismen er byrelateret, og indgår derfor ikke i STO.

Foto: Esbjerg Kommune

¹. Planlovens § 4a, stk. 1, nr. 2 og § 5, stk. 1, nr. 2 om sammenhængende turistpolitiske overvejelser som forudsætning for ansøgning om udvikling af ferie- og fritidsanlæg, og planlovens § 5 b, stk. 1, nr. 4 om sammenhængende turistpolitiske overvejelser som forudsætning for lokalisering af nye ferie- og fritidsanlæg i kystnærhedszonen.

KONKLUSION

På turismeområdet adskiller Esbjerg Kommune sig på en række afgørende faktorer markant fra de øvrige vadehavskommuner, og resten af de vestjyske kommuner. Esbjerg Kommune betragter forskelligheden som en styrke, hvor den strategiske satsning på oplevelse og kultur kan understøtte, at Esbjerg Kommune kompletterer de stærke overnatningsprodukter i de øvrige kommuner med et bredere og dybere oplevelseskatalog, der også indeholder det særlige ekstra, som ellers ikke ville være at finde i området. Satsningen kan således bidrage til at udvikle Vadehavets og Vestkystens samlede turismeprodukt med et mere differentieret værditilbud. Begge dele taler ind i og understøtter Destination Vadehavets store fokus på at styrke skuldersæsonerne forår og efterår.

Udpegningen til verdensarv og nationalpark medfører, at alle kystnære turismeinitiativer skal afvejes i forhold til natur-, fugle- og landskabsinteresser. Udpegningerne indeholder på den anden side et enormt potentiale for udvikling af bæredygtig og hensynsfuld turisme. Esbjerg Kommune skal følgelig balancere mulighederne for bæredygtig turisme i vores top-beskyttede kystområder overfor den strategiske satsning på oplevelser og kultur som nøgle til de mange alt for skjulte perler langs kysten. Dette sidste både i bosætnings- og i turismeøjemed.

Kyst & Kunst præsenterer en samlet pakke, der henvender sig til de gæster, der søger naturen, naturfænomener, kunsten og kulturen. Gæsten er uinteresset i administrative skel, så forbindelser på tværs er essentielle. Her udgør Kyst & Kunst et væsentligt samlende greb, der både peger på konkrete nedslagspunkter for oplevelsesudvikling, men også mere generelt på mulighederne for videreudvikling af nicheprodukter indenfor overnatning, der er målrettet et nyt, krævende og mere differentieret rejsemarked. Disse krævende og nysgerrige gæster er her måske blot et par dage ad gangen, men til gengæld vil de gerne betale, og de medbringer de højeste forventninger. Når nedslagspunkterne kan leve op til disse gæsters høje forventninger, vil både endagsturisten fra sommerhusområderne, autocamperen og cykelturisten også køre en omvej for at få oplevelsen med.

Langs kyststrækningen er der allerede i dag initiativer i gang. Danmarks museum for havet står foran en stor transformation, hvis primære formål er at styrke formidlingen og få museets viden ud til en langt større og bredere publikumsskare. Ombygningen skal medvirke til et bedre flow, bedre udstillingsfaciliteter og klarere fokus i formidlingen for et nationalt publikum. I den anden ende af kommunen er Mandø blevet udpeget som Dark Sky Park. Mandø er en lille sårbar destination med meget stor oplevelsesværdi. En oplevelsesværdi, som kun kan fungere med bæredygtighed som indgangsvinkel. Både fugle- og mørkeaktiviteterne på Mandø er kun relevante i skuldersæsonerne, og kan dermed understøtte den ønskede sæsonforlængelse. Esbjerg Kommune skal løbende følge udviklingen og afveje, hvorvidt tilstrømningen af turister undergraver oplevelsesværdien. Mandø er et eksklusivt sted og må også gerne fremstå som sådan i fremtiden.

Tilstrømningen af autocampere til kyststrækningen i Esbjerg Kommune fremstår som et yderligere udviklingspotentiale. Autocamperne er en sammensat gruppe, der blandt andet har meget forskellige forventninger til de steder, hvor de parkerer bilen for at raste eller

campere (på en campingplads). På tværs af autocamperne er der dog en helt generel interesse for natur- og kulturoplevelser som Esbjerg Kommune tilsyneladende allerede kan tilbyde så meget af, at der står mange autocamperne parkeret op langs kysten. Esbjerg Kommune betragter autocampersegmentet som meget interessant og ønsker at arbejde proaktivt og positivt med at lande gode løsninger, der giver plads til alle og til naturen omkring de mest populære spots.

Esbjerg Kommune er meget opmærksom på de rejsemotiver som VisitDenmark har opstillet som væsentlige for, at kyst- og naturturisten vælger Danmark, og Esbjerg Kommune, til. Når rejsemotiverne omsættes til fysik, bliver det hurtigt til meget konkrete faciliteter, der bare skal fungere; toiletter, skiltning, stier, affaldshåndtering. Ambitionen er, at selv disse helt simple faciliteter spiller ind i den overordnede oplevelses- og kultursatsning. At de, ved at blive twistet med omtanke, design og arkitektur, bliver til noget uventet, sjovt og spændende, og på den måde kan spille op til de store nedslagspunkter med events, oplevelsesrum, stor kunst eller imponerende land art installationer. Hvert sted skal kunne stå for sig selv, men det hele skal også kunne fungere som en samlet fortælling om og formidling af stedets herlighedsværdier.

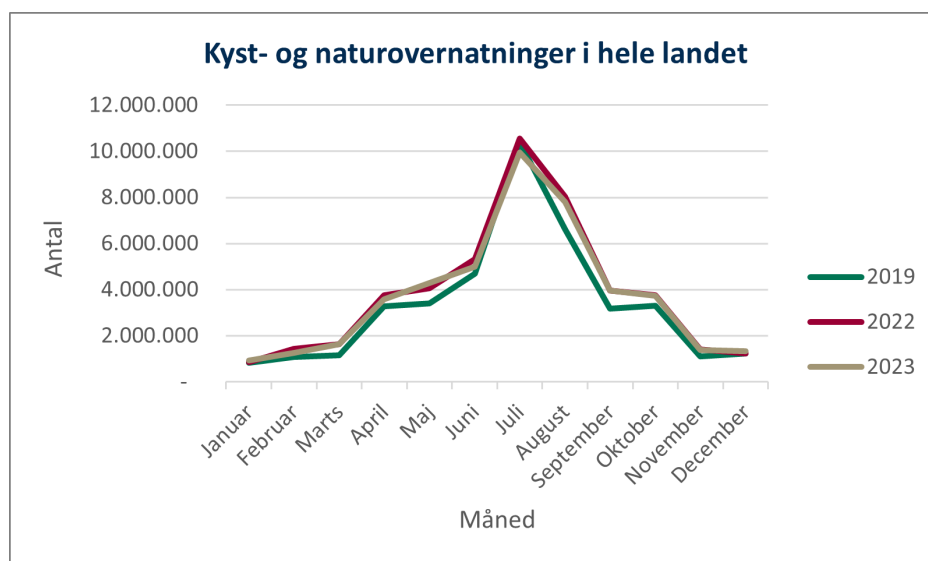
Vi er først lige begyndt.

TURISMEMÆSSIG KONTEKST

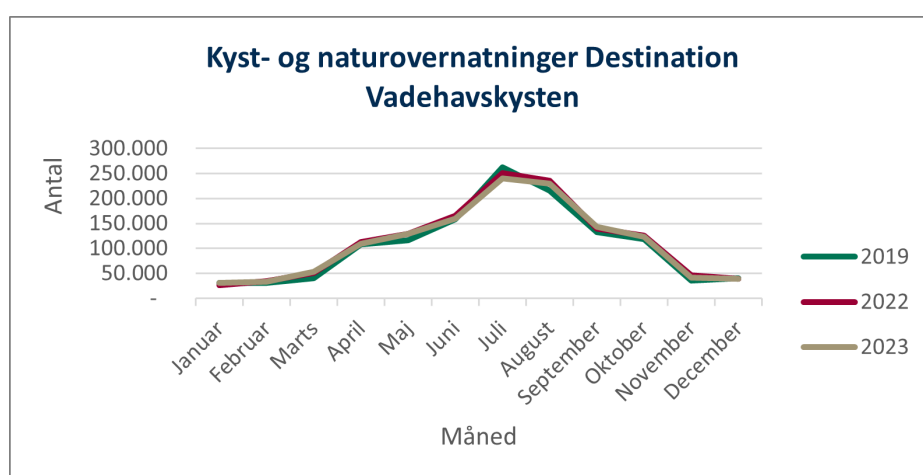
Kyst- og naturturismen er det største forretningsområde i dansk turisme både målt i omsætning og i antallet af overnatninger.

Som det ses af nedenstående graf er sæsonfordelingen i forretningsområdet tydelig; der er flest overnatninger om sommeren, men der er også mange i skuldersæsonerne forår og efterår. Opgørelser for de senere år kunne tyde på, at det er skuldersæsonerne, der vækster.

Kilde: VisitDenmarks Turistundersøgelse 2022²

Ses der på det tilsvarende billede i Destination Vadehavskysten, er det tydeligt, at der er en langt mere jævn fordeling af overnatningerne hen over året end der er på landsplan.

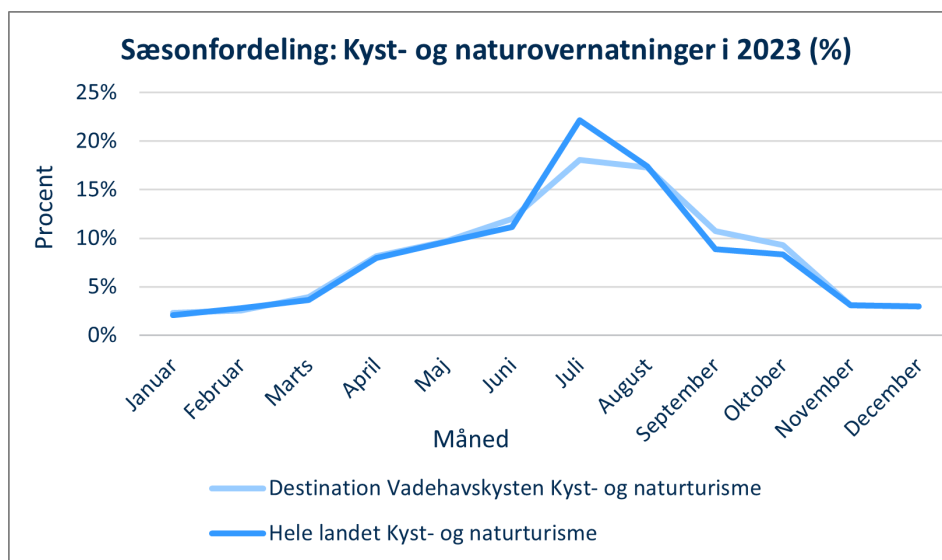

Kilde: VisitDenmarks Turistundersøgelse 2022³

². Egne beregninger på baggrund af data fra Turistundersøgelse 2022 (VisitDenmark)

³. Egne beregninger på baggrund af data fra Turistundersøgelse 2022 (VisitDenmark)

Der er for stor niveauforskel mellem de konkrete overnatningstal for henholdsvis hele landet og destinationen til, at tallene kan sammenlignes direkte i samme tabel, men når sæsonfordelingen af overnatningerne omregnes til procent, fremtræder forskellen tydeligt.

Kilde: VisitDenmarks Turistundersøgelse 2022⁴

Destination Vadehavskystens kurve er fladere om sommeren, til gengæld er der flere overnatninger i september og oktober. Dette ligger helt i tråd med et af de nationale udviklingsspor for dansk turisme, hvor det fremhæves, at sæsonmæssig spredning af turister bidrager til en økonomisk og socialt bæredygtig turisme.⁵

⁴. Egne beregninger på baggrund af data fra Turistundersøgelse 2022 (VisitDenmark)

⁵. National strategi for bæredygtig vækst i dansk turisme 2022 (Erhvervsministeriet) side 48

Det er herudover en udvikling, der værdsættes af både borgere og turismeaktører i destinationen. Turismepåvirkningen i coronasommeren 2020 blev evalueret i 2021.⁶ Her tilkendegav både turismeaktører og borgere, at coronasommerens store og massive besøgstal var problematisk, og at en udvidet sæson med en større spredning af turismen giver en bedre oplevelse af stedet for gæsten, for turismeaktøren og for borgerne. En forlænget sæson stiller dog også krav til, at de tilbud, der findes, har åbent og tilbyder deres services og aktiviteter.

Rapporten Kyst- og naturturister i Danmark⁷ redegør for en lang række rejsemotiver blandt kyst- og naturturister i Danmark. I nedenstående figur gengives det udsnit af gæsternes rejsemotiver, der stiller krav til de fysiske omgivelser.

Sammenstilles disse rejsemotiver med fysiske forhold og faciliteter, som skal være i orden for at imødekomme gæsternes rejsemotiver, kunne facitlisten indeholde elementer som disse:

- Trygge og rolige omgivelser. Stilhed som en kvalitet. Udsigt som et plus.
- Åbne og ubebyggede strande. De store vidder og lange kig uden afbrydelse som et reason-to-go. Vind som Vestkystens ting. Fuglene som et særkende for Vadehavet.
- Tilgængelig natur. Velplacerede, gode og trygge stier og cykelstier samt wayfinding i form af skilte (eller apps) som en kvalitet. Den uberørte omgivende natur som et reason-to-go.
- Tilstrækkelige og velplacerede parkeringsanlæg i byen og ved seværdigheder som en nødvendighed. Parkeringsanlæg udenfor byen, med direkte forbindelse med stisystemer og natur, strand, kyst og hav, som en kvalitet.
- Velplacerede, rene og fungerende opholdsfaciliteter, toiletter og tømningsfaciliteter. som en nødvendighed.

⁶. Analyse af sommersæsonen 2021. (Destination Vadehavskysten) Marts 2022. Side 5

⁷. Kyst- og naturturisterne i Danmark 2022. (VisitDenmark) August 2023. Side 25-26

- Let tilgængelig hjælp og råd til bæredygtig adfærd i naturen. Ladestandere til biler og til cykler. Affaldssortering i flere fraktioner. Bus eller tog som transportmulighed. Naturarealer der fremtræder som natur; uden affald og slid.
- Opdaterede byrum med byliv og levende facader i form af boliger, restauranter, butikker eller serviceerhverv. Koncentration af byens funktioner som en kvalitet. Velbevaret kulturarv som et plus.
- Velplacerede infopunkter og guidning (måske bare på telefonen) i byen og i naturen. Grej, faciliteter og pop-up faciliteter. Mulighed for fordybelse i stedet som en kvalitet. Teatervandring som et plus.
- Indbydende og interessante seværdigheder og oplevelsesfaciliteter. Kunst i verdensklasse som et reason-to-go. Design og arkitektur som et plus.

Kyst- og naturturisternes rejsemotiver kan således oversættes direkte til fysiske forhold, som kan prioriteres i planlægningen. Den største samlede gruppe af kyst- og naturturisterne overnatter i sommerhus under størstedelen af deres ferie i Danmark⁸. Det vil sige, at ovennævnte rejsemotiver primært afspejler forventningen til en tryk og afslappet sommerhusferie.

Den vinkling, som den nationale strategi⁹ lægger på kyst- og naturturismen via en lang række beskrevne initiativer, er yderst interessant for Esbjerg Kommune. Indenfor kultur- og outdoor-turisme nævnes blandt andet disse initiativer:

- *Ekspertgruppe for kulturturisme*, der skal kortlægge udfordringer og potentialer for kulturinstitutionernes arbejde med at tiltrække flere internationale kulturturister og skal komme med konkrete anbefalinger til at styrke dette.
- *Styrket kulturturisme i hele landet*. Der lægges op til en bred palet af initiativer, der kan styrke kulturturismeproduktet i en grad, så turisternes kulturforbrug øges.
- *Nationalt partnerskab om rekreativ infrastruktur til borgere og turister*. Partnerskabet skal understøtte udvikling og prioritering af en stærk rekreativ infrastruktur, der skal styrke tilgængeligheden til naturen – til lands og til vands. Partnerskabets formål er at sikre en styrket koordination mellem nøgleinteressenter og en bredforankring af indsatsen i forhold til rekreativ infrastruktur
- *Udvikling af outdoor-turisme i samspil med natur og lokalsamfund*. Initiativet skal udvikle, demonstrere og udbrede skalérbare metoder til udvikling af outdoor-turisme i samspil med naturen og lokalsamfundet.

⁸. Kyst- og naturturisterne i Danmark 2022. (VisitDenmark) August 2023. Side 39

⁹. National strategi for bæredygtig vækst i dansk turisme (Regeringen. Erhvervsministeriet) Juni 2022. Side 50

Et segment, der ikke nævnes i den nationale strategi, er autocampisterne. Det er et segment indenfor kyst- og naturturisme, der er i stadig stigning. Segmentet er sammensat, men interesser sig helt generelt både for kultur og outdoor. Den store bil giver mulighed for både at medbringe cykler og vandrestøvler, og de bliver brugt på det lokale udbud af rekreative ruter.

Hovedkonklusionerne i 'Autocamperundersøgelse'¹⁰ fra 2018 var at

- Udenlandske autocamperbrugeres rejsedage spredes hen over hele året
- Danmark er en populær destination blandt autocamperbrugere på alle fire markeder (Tyskland, Holland, Sverige og Norge)
- Danmark har et stort potentiale som feriedestination for udenlandske autocamperbrugere

Tilvalget af Danmark skyldes blandt andet, at Danmark opfattes som en tryk destination og at autocampisterne søger den danske natur. Dermed rammer autocamperturismen ind i to af de væsentligste rejsemotiver for kyst- og naturturismen; 'trykt rejsemål' og 'natur, strand, kyst og hav'.¹¹

¹⁰. Autocamperundersøgelse. Analyse af autocamperbrugere i Norge, Sverige, Tyskland og Holland. (Dansk Kyst- og Naturturisme) Maj 2020. Side 8

¹¹. Kyst- og naturturisterne i Danmark 2022. (VisitDenmark) August 2023. Side 25

GEOGRAFISK KONTEKST

Jyllands Vestkyst med den lange ubrudte kyststrækning fra Blåvand og nordpå, og med de brede sand- og klitlandskaber på Rømø og Fanø, udgør sammenhængende og sammenlignelige ferielandskaber med kyst- og sommerhusturisme, hvor især den tyske turisme igennem årtier har stået meget stærkt især den sydlige del af Vestkysten.

Danmarks Statistik opgjorde i 2022 antallet af sommerhuse i Danmark til 218.239. Af dem ligger 13.733 i de fire Vadehavskommuner med følgende fordeling:

Kommune	Antal sommerhuse 2022
Varde	8.391 (hvoraf 4.266 er til udlejning)
Tønder	2.100 (hvoraf 1.402 er til udlejning)
Fanø	2.827 (hvoraf 991 er til udlejning)
Esbjerg	415 (hvoraf 126 er til udlejning)

Fra: Statistikdata leveret af Danmarks Statistik Bank (DST).
Datagrundlag er fra 2022.

I 2023 var der i alt 32,5 millioner overnatninger for udenlandske turister i Danmark. De 20,2 millioner overnatninger, eller 62,2%, var tyske.

Ud af disse 20,2 millioner tyske overnatninger foregik lidt over seks millioner i de fire Vadehavskommuner.

Følgende var fordelingen:

Kommune	Antal tyske overnatninger i løbet af 2023
Varde	3.948.278 (første plads)
Tønder	1.332.409 (tredje plads)
Fanø	671.460
Esbjerg	94.556

Fra: VisitDenmark. Statistikbanken.

Ringkøbing-Skjern Kommune kommer, med 3,8 millioner tyske overnatninger, ind på andenpladsen i Danmark, hvilket tilsammen med de fire Vadehavskommuner medfører, at næsten halvdelen (48,7%) af samtlige tyske overnatninger i Danmark i 2023 foregik i den sydlige del af Danmarks vestkyst.

Overnatningerne langs Vestkysten foregår, for både tyskere og alle andre turister, primært i de mange sommerhuse, hvor hovedattraktionen er kysten, stranden og havet, og hvor opholdet typisk strækker sig henover en eller flere uger. Attraktioner, som fx Søndervig Badeland i Ringkøbing-Skjern Kommune eller Legoland i Billund, kan supplere sommerhusturismen med decideret endagsturisme. Omvendt kan Fanø Kommunes mindre volumen og større utilgængelighed (færge) medføre et mindre forbrug.

Kommune	Turismeforbrug i millioner kroner. 2022 Endagsturisme
Ringkøbing-Skjern	446
Varde	287
Tønder	377
Fanø	55

Fra: Turismens økonomiske betydning i Danmark 2022 s. 54 (VisitDenmark)

Esbjerg Kommune tjente i 2022 600 millioner på endagsturisme. I tabellen præsenteres kommuner, der har en indtjening på endagsturisme, der er på niveau (forskel på max 80 millioner) med Esbjerg Kommunes.

Kommune	Turismeforbrug i millioner kroner. 2022 Endagsturisme
Frederikshavn	524
Tårnby	525
Sønderborg	553
Roskilde	628

Fra: Turismens økonomiske betydning i Danmark 2021 s. 45, 47, og 48
(VisitDenmark)

På endagsturismen ligger Esbjerg Kommune dermed på niveau med et par transportdestinationer (færger og lufthavn), og med kommuner, der har nogle markante attraktioner, der på samme måde som attraktionerne i Esbjerg Kommune kan tiltrække gæster fra et større opland til et dagsbesøg.

Når de overnattende turister tælles med, blev det samlede turismeforbrug i 2022 i Esbjerg Kommune 1.869 mio. kr..

I dansk turisme er turismeforbruget, altså den omsætning som turismen skaber, samlet på et relativt lille antal kommuner. Der er kommuner, der nærmest ikke kan måle nogen omsætning relateret til turisme, og så er der kommuner, hvor turismeforbruget er meget markant. Turismeforbruget er højest i Københavns Kommune (31.305 mio. kr.) med langt ned til de næste tre kommuner, der så til gengæld ligger tæt: Varde Kommune (6.168 mio. kr.), Aarhus Kommune (6.112 mio. kr.) og Ringkøbing-Skjern Kommune (6.107 mio. kr.)¹²

På trods af det sammenlignelige turismeforbrug er væsentligheden af turismeforbruget langt større i Varde og Ringkøbing-Skjern Kommuner end det er i Aarhus Kommune. I den store by fylder turismeforbruget forholdsvis lidt i forhold til alle mulige andre aktiviteter. Når der ses på turismeandelen af kommunernes totale udbud af varer og tjenester ligger Varde og Ringkøbing-Skjern Kommuner på henholdsvis 11,3 og 4,9%. Her overfor står en generelt langt lavere turismeandel i kommuner med en stor by, hvor mange andre former for erhverv spiller ind i det samlede udbud af varer og tjenester. I tabellen nedenfor angives turismeandelen i de kommuner, der rummer Danmarks største byer.¹³

Kommune	Turismeandel af samlet udbud i pct. i 2022
København	2,0
Aarhus	1,3
Odense	1,2
Aalborg	1,5
Esbjerg	1,4

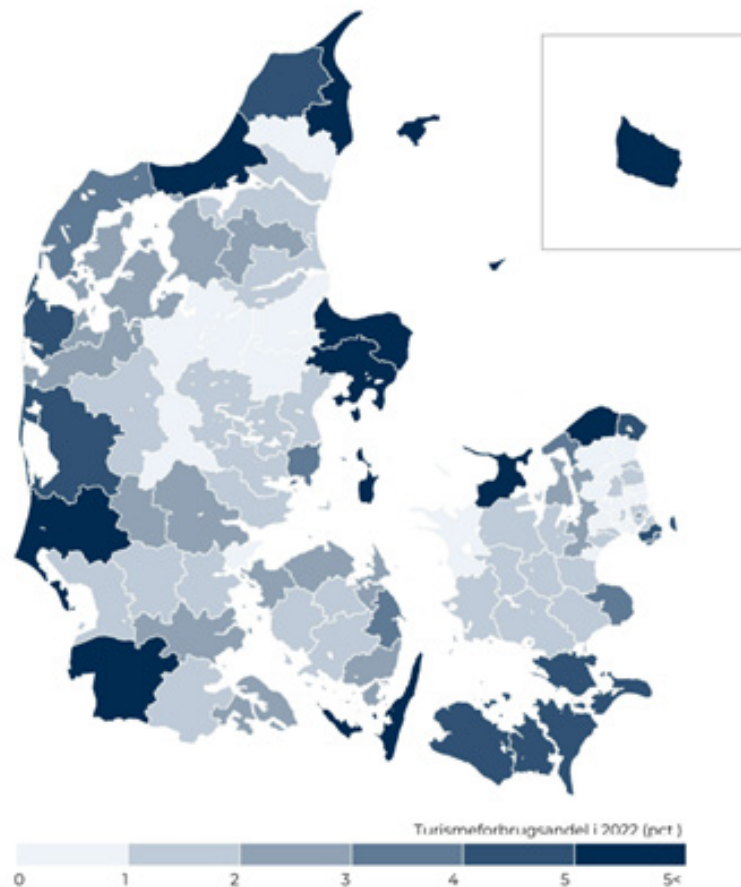
Når der ses bort fra København er turismeandelen i Danmarks største byer, dermed nogenlunde på samme niveau.

På nedenstående kort vises hvor stor turismeandelen af det samlede udbud af varer og tjenester er i alle danske kommuner. Turismeandelen er en god indikator for, hvor stor betydning turismen har for den enkelte kommune. Det ses af kortet, at turismen ikke har samme afgørende betydning for de store byers kommuner, mens den har stor betydning for en række kystkommuner uden større byer.

¹²- Tal fra Turismens økonomiske betydning i Danmark 2022. (VisitDenmark) Side 20

¹³- Tal fra Turismens økonomiske betydning i Danmark 2022 s. 52-56 (VisitDenmark)

Figur 1.6.2 Turismeandele i kommunerne 2022, pct.

Fra: Turismens økonomiske betydning i Danmark 2022 s. 21 (VisitDenmark)

Esbjerg Kommune har således en turismeandel, der i højere grad er sammenlignelig med de største byer i Danmark end med de nærmest liggende nabokommuner med deres tydelige kyst- og naturturismeprofiler. Som det fremgår af ovenstående, er overnatning i sommerhus et nærmest ikke-eksisterende produkt i Esbjerg Kommune, mens erhvervs- og mødeturismen med dertil hørende hotelovernatninger er det bærende produkt. Esbjerg Kommune har dog stadig med indsatser målrettet endagsturisme muligheder for at arbejde proaktivt med kyst- og naturturisterne, og de rejsemotiver omkring kultur, kunst, historie, design og arkitektur som gruppen også efterspørger.

ESBJERG KOMMUNES RAMMESÆTTENDE MÅLSÆTNINGER OM TURISME

I forbindelse med konkrete projekter og planer ønsker Esbjerg Kommune at sikre, at der også findes målsætninger omkring turisme, når dette er relevant. Disse skal ligge indenfor rammen af kommunens overordnede målsætninger på turismeområdet.

Den overordnede tilgang til turisme findes i Vision 2025 'Energi til mere' strategiske indsatsområde om 'En stærk turistdestination ved Vadehavet'¹⁴, der er fokuseret på samarbejdet med Destination Vadehavskysten. Esbjerg Kommunes Byråd har herudover vedtaget "Esbjerg – En oplevelses- og kulturby"¹⁵ samt "Strategi og forslag til handleplan for Esbjerg Kommunes erhvervsfremmeindsats"¹⁶. Der er i begge tilfælde tale om strategier, der skal supplere og detaljere Vision 2025.

Visionen i oplevelses- og kulturstrategien er fokuseret på Esbjerg by:

"Esbjerg skal være en levende storby med et rigt oplevelses- og kulturliv, hvor borgere og besøgende søger samvær, trives og udvikles."

¹⁴. <https://www.esbjerg.dk/om-kommunen/vision-og-politikker/vision-2025/vision-2025-vaekst/staerk-turistdestination-ved-vadehavet> Opslag 15. februar 2024

¹⁵. "Esbjerg – En oplevelses- og kulturby" vedtaget af Esbjerg Kommunes Byråd den 10. oktober 2022

¹⁶. "Strategi og forslag til handleplan for Esbjerg Kommunes erhvervsfremmeindsats" vedtaget af Esbjerg Kommunes Byråd den 20. november 2023

Turismemæssigt er fire af strategiens målsætninger relevante:

- Esbjergenserne skal være stolte af Esbjerg by
- Esbjergs image skal være en levende stor by med et rigt oplevelses- og kulturliv, som borgere og besøgende søger til.
- Sydvestjylland skal bakke op om Esbjerg som regional hovedstad og kraftcenter
- Der skal ske en markant stigning i antal besøgende, der bruger byens tilbud og muligheder.

To strategiske greb anvendes som tilgang for arbejdet:

- Strategisk satsning på udvikling af oplevelser og kultur
- Omfattende byudviklingstiltag for at styrke midtbyens fremtidige struktur.

Erhvervsfremmestrategien har til formål at sikre de bedst mulige rammevilkår for erhvervslivet. I strategien findes indsatsområdet: "Levende bymidter via styrket detailhandel og øget turisme", hvorunder der findes fire konkrete indsatsområder:

- Styrket samspil om udvikling og brug af byens rum
 - Bedre rammer for at handelsliv og kulturliv kan samarbejde om opmærksomhedsskabende events.
- Øget turisme udenfor sommermånederne
 - Aktører inden for kultur, detailhandel og turisme skal samarbejde om større fælles events, der kan forlænge turismesæsonen og sikre øget liv i byerne.
- Lempeligere regler og rammer for aktiviteter i bymidterne
 - Eftersyn og forenkling af regler for brug af byens rum.
- Fokuseret erhvervsservice til detail- og oplevelseserhverv
 - Styrke relevans og brug af erhvervsfremmetilbud i detailhandlen.

I forhold til ovenstående indsatsområder er det Esbjerg Kommunes opgave at facilitere netværk og samarbejder, styrke markedsføringen af events og skabe fleksibilitet i forhold til anvendelsen af byens rum.

Foto: Esbjerg Kommune

I Esbjerg Kommunes kommuneplanlægning blev der senest i Planstrategi 2022-34¹⁷ taget aktivt stilling til flere forskellige turismetemaer:

- Erhvervsturisme
 - Grøn Energimetropol Esbjerg skal være et internationalt og nationalt mødested for events om energi og IT-infrastruktur
 - Esbjergs hotelkapacitet udbygges og suppleres med bynære messe- og konferencefaciliteter
- Havnen som Esbjergs vugge
 - Dokhavns betydning for udviklingen af Esbjerg fremhæves og tydeliggøres
 - Færgeforbindelsen til Fanø indgår som en del af byoplevelsen i Esbjerg
- Fokus på Vadehavet
 - Bæredygtig vadehavsturisme udvikles gennem fremsynet fysisk planlægning
 - Bidrage til udviklingen af den fælles Trilaterale Verdensarvsstrategi
 - Vadehavsområdets unikke landskaber og vadehavsbyer beskyttes og synliggøres
 - Udviklingen af Mandø som naturperle og fugleparadis giver nye arbejdspladser

¹⁷ <https://www.esbjerg.dk/planer-projekter-og-trafik/planer/kommuneplan/planstrategi-2022-34/maal-og-handlinger> Opslag 15. februar 2024

- Turismesamarbejder
 - Turismesamarbejder, tværkommunalt, regionalt og trilateralt, styrkes og udbygges
 - En samlet og koordineret turismeplanlægning for de tre vadehavskommuner
 - Den fysiske planlægning understøtter byturismen i Esbjerg og Ribe

Et af formålene med denne brede turismetilgang i planstrategien var dels at opsummere de mange målsætninger fra de forpligtende tværkommunale turismesamarbejder, og sætte dem ind i en sammenhæng, der kunne relateres direkte til Esbjerg Kommunes fysiske udvikling af turismeområdet, men også derved at etablere en ramme for udarbejdelsen af den næste udgave af Esbjerg Kommunes sammenhængende turistpolitiske overvejelser.

Esbjerg Kommune vedtog i oktober 2022 'Kulturpolitikken'¹⁸, der med udgangspunkt i fire hovedindsatsområder oplister en række målsætninger, der efterfølgende samles op i 'Kulturpolitisk handleplan'¹⁹. Både kulturpolitikken og den efterfølgende handleplan er målrettet borgerne i Esbjerg Kommune, men har dog, under hovedinitiativet 'Det meningsfulde kultur- & oplevelsesmiljø', et øje for koblingen til turismen fx gennem et fokus på at øge byens attraktivitet som turistdestination, et urbant supplement til naturoplevelserne.

Dette bliver fulgt op i 'Kulturpolitisk handleplan' med initiativerne:

- *Styrke kulturens rolle i turismen*, hvor der, med afsæt i kulturlivets betydning for turismen, lægges op til turismesamarbejder med relevante aktører, herunder kulturinstitutioner og Destination Vadehavskysten
- *Udvikle arbejdet med natur og kultur*, hvor der ønskes en styrkelse af kulturoplevelserne i naturen. Det kan handle om lydvandringer, Kyst & Kunstruten eller en kunstriennale ved Vadehavet.
- *Skabe mere kultur i byrummet*, med henblik på, at kulturen skal opleves hele tiden og overalt i kommunen blandt andet gennem mobile udstillingsrum og -scener, midlertidighed og prøvehandling.

Tankerne om en Kyst & Kunstrute med kunst og land art i verdensklasse, blev skudt i gang med en masterplan for forløbet mellem by og havn i Esbjerg²⁰. Det overordnede greb for ruten er, at den skal være kystnær og at den skal indeholde kunst og land art, der, som 'Menneskene ved havet', forholder sig til den kystnære placering og har en så høj kvalitet, at det bliver et reason-to-go.

¹⁸. <https://www.esbjerg.dk/om-kommunen/vision-og-politikker/kulturpolitikken>. Opslag 13. januar 2025

¹⁹. <https://www.esbjerg.dk/om-kommunen/vision-og-politikker/kulturpolitikken/kulturpolitisk-handleplan-2022>. Opslag 13. januar 2025

²⁰. "Mød Esbjerg på kanten. Masterplan for udvikling af en rekreativ vandre- & cykelrute som en del af Kyst & Kunst gennem Esbjerg Havn & By." Nov. 2023. Arkitema.

Esbjerg Kommune arbejder herudover på strategiske udviklingsplaner for henholdsvis Esbjerg og Ribe. Udviklingsplanerne har til formål at styrke og fremme byernes særlige karakteristika; og dermed at åbne byerne op for både borgere, tilflyttere og gæster.

I det åbne land bliver der løbende udviklet rekreative ruter. Grænsestien blev indviet i 2020. Næste store satsning er udviklingen af Den Skæve Bane, der løber på den tidligere banestrækning mellem Bramming og Grindsted. Sideløbende arbejder Esbjerg Kommune med at realisere målsætningerne i Cykelplan 2022-2026²¹, og indgår i den forbindelse i Cykelalliance Syd, der er en sammenslutning af 13 syddanske kommuner og Region Syddanmark, med det formål at få flere syddanskere på cyklen, og at skabe et forum for udvikling af fælles cykelprojekter. Aktuelt arbejdes der med tværkommunal korridorudpegning, der også vil kunne understøtte og fremme cykelturisme.

²¹ · <https://www.esbjerg.dk/planer-projekter-og-trafik/paa-cykel/cykelplan-2022-26>. Opslag 13. januar 2025

Foto: Esbjerg Kommune

POTENTIALER FOR UDVIKLING

Esbjerg Kommune har de senere år lagt det strategiske grundlag til at styrke oplevelses- og kulturlivet i kommunen. Dette strategiske grundlag er udarbejdet med henblik på bosætning, men oplevelses- og kulturtiltag, der skaber liveability for borgere, der allerede bor i kommunen, vil meget ofte også kunne anvendes i turismesammenhæng og vice versa. Det afgørende er, at begge målgrupper er i fokus, når oplevelses- og kulturprodukter og -projekter udvikles og planlægges.

Kyststrækningen gennem Esbjerg Kommune binder turismeprodukterne sammen i kommunen og på tværs af kommunegrænserne. Kyststrækningen er hovedpulsåren, som alle initiativer målrettet kyst- og naturturisten i Esbjerg Kommune er hægtet op på.

Når der ses bort fra havneområdet i Esbjerg, ligger hele kyststrækningen direkte ud til Vadehavet, der strækker sig fra Esbjerg til Den Helder i Holland. Den tyske og hollandske del af det 500 km lange tidevandsområde og marsklandskab blev UNESCO-udpeget som verdensarv i 2009. I 2014 fulgte udpegningen af den danske del af Vadehavet. Udpegningen af Vadehavet skyldtes områdets enestående universelle værdier i forhold til den unikke geologi, det unikke økosystem og områdets store biodiversitet. Udpegningen giver en global anerkendelse og forpligtelse til, at Danmark, Holland og Tyskland beskytter området. Nationalpark Vadehavet blev oprettet i 2010 ud fra nogle af de samme formål om at beskytte og bevare det unikke tidevandsområde og biodiversiteten samt at sikre en lokal og national forvaltning af og formidling om områdets natur, der kan bidrage til beskyttelsen.²²

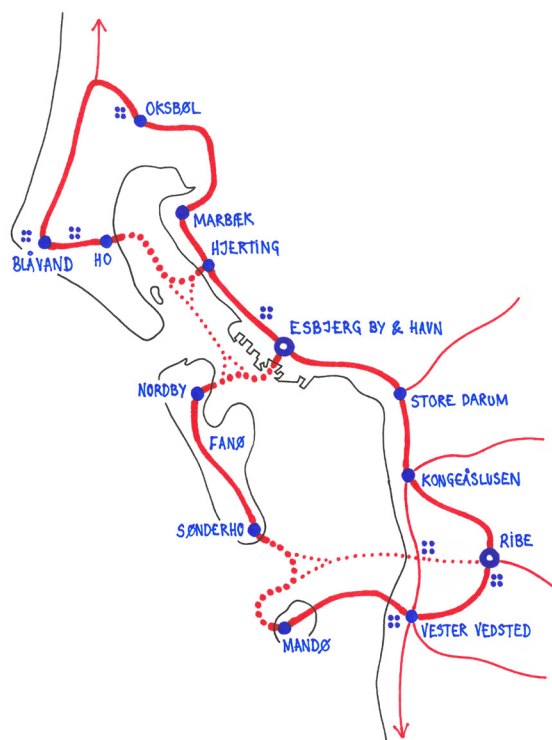
²² <https://nationalparkvadehavet.dk/> Opslag 5. februar 2025

Foto: Colourbox.com

Disse udpegninger placerer værdien af Esbjerg Kommunes kyststrækning i en helt anden liga end kyststrækningerne op langs den jyske vestkyst. Men i modsætning til de almindelige sandstrande med bagvedliggende klitter egner Vadehavet sig ikke til badning og strandaktiviteter. Det kræver ovenikøbet tid og formidling at opdage og forstå Vadehavsområdets enestående karakter. En tidevandscyklus tager fx lidt mere end seks timer. Det gælder således om, at gæsten opholder sig længe nok i kystområdet til at opdage foranderligheden, men også at dette ophold foregår på en måde, der ikke belaster de sårbare kystområder.

Et udviklingspotentiale, der kan forlænge gæstens samlede tid i kystområdet, er at benytte hovedpulsåren som udgangspunkt for vadehavsloops eller oplevelsessløjfer på tværs af vandet. Mulige vadehavsloops er vist i nedenstående illustration. Vadehavsloops kan være fysiske og helt konkrete, som fx Låningsvejen til Mandø, eller kan fremstå som visuelle forbindelser, som fx kigget fra Ho til Marbæk/Hjerding.

De konkrete og visuelle sammenhænge i form af vadehavsløops, der findes på kryds og tværs af kommunerne angives med forskellige typer af linjer i illustrationen. Der er udover stedsangivelser også vist placeringen af nogle af de væsentligste seværdigheder i området samt cykel- og vandreruter, der forbinder kyststrækningen i Esbjerg Kommune med indlandskommunerne mod øst og kystkommunerne nord og syd for Esbjerg Kommune.

Illustrationen tager udgangspunkt i det turismearbejde, der knytter sig til kyststrækningen i Esbjerg Kommune, og de turismemæssige styrker som dette område kan byde ind med i forhold til at løfte Vadehavet som en samlet destination og knytte Vadehavet sammen med aktiviteterne i kommuner hele vejen rundt om Esbjerg Kommune. Forskellighederne kommunerne imellem ses i denne sammenhæng som en styrke.

Esbjerg Kommune træder frem som anderledes set i forhold til de tre andre vadehavskommuner, hvis hovedprodukter er sommerhuse og badestrande. Esbjerg Kommune har nærmest ingen sommerhuse og nærmest ingen badestrande, men har alle muligheder for at udvikle oplevelses- og kulturprodukter, der kan komplementere overnatningen i de omkringliggende kommuner. En stor del af Esbjerg Kommunes helt særlige tiltrækningskraft er byrelateret. Esbjerg og Ribe er begge helt unikke byer, der spiller afgørende roller i turismeudviklingen i kommunen. Der arbejdes aktivt med en stor palet af turismeinitiativer for at udvikle turismen i begge byer. Esbjerg træder frem med plads nok, god infrastruktur og et stort uindfriet potentiale for yderligere oplevelses- og kulturprodukter målrettet kommunens gæster.

Esbjerg Kommunes sammenhængende turistpolitiske overvejelser (STO) beskæftiger sig med de udviklingselementer, der ligger kystrelateret og udenfor byerne. Dette valg skyldes, at STO er et krav i planloven for udvikling af ferie- og fritidsanlæg i landzone og kystnærhedszone, mens STO ikke er et krav for turismeudvikling i byområder. Ved at holde turismeudviklingen i byområderne ude af STO, kan fokus for STO blive skarpere på de problemstillinger, hvor STO kan gøre en forskel. Esbjerg Kommune ønsker således, med udarbejdelsen af STO, at anerkende de meget beskyttede miljøer og landskaber, der findes i kystnærhedszonen i Esbjerg Kommune. STO skal således bidrage til udvikling af en bæredygtig turisme, der kan understøtte og styrke oplevelsesværdien af de udpegninger til nationalpark og verdensarv, der præger kyststrækningen i Esbjerg Kommune.

Som i byerne er fokus for de kystnære områder i landzone også oplevelsesorienteret.

De fem udviklingspotentialer, som står i fokus for STO er følgende:

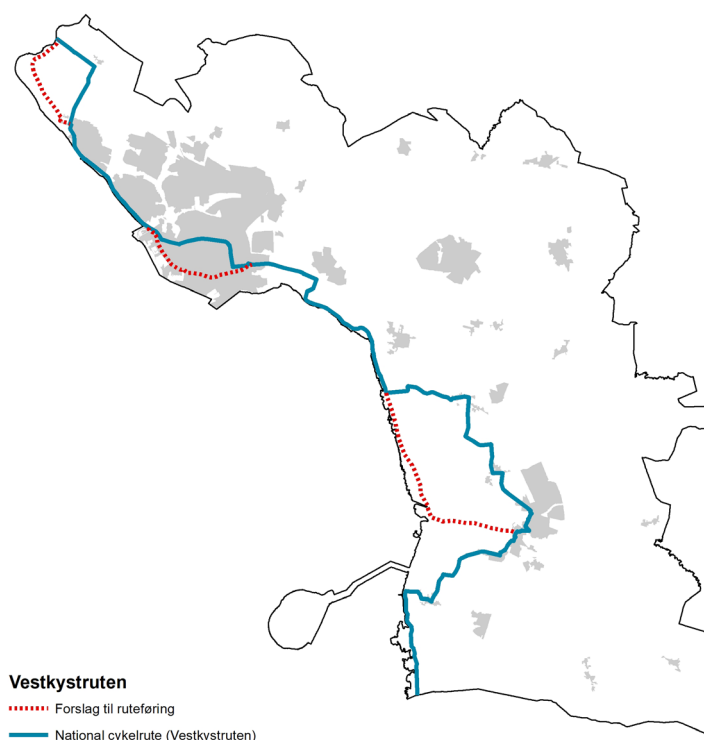
- Kyst & Kunst
- Nye og anderledes overnatningsprodukter
- Autocampister
- Udvikling af Danmarks museum for havet
- Dark Sky Park på Mandø

De fem udviklingspotentialer udfoldes nærmere nedenfor.

KYST & KUNST

Esbjerg Kommunes Byråd godkendte i 2023 Kyst & Kunst som en overordnet udviklingsplan for kyststrækningen i Esbjerg Kommune. Godkendelsen skete på baggrund af rapporten 'Kyst & Kunst'²³, hvor der bliver redegjort for hvordan landskabelige, arkitektoniske og kunstneriske greb kan tilføre værdi til området og øge attraktiviteten både i bosætnings- og turismeøjemed. Der blev efterfølgende udgivet en masterplan for udvikling af et ruteforløb mellem by og havn i Esbjerg, hvor blandt andet Fiskerihavnen er udpeget som et særligt oplevelsesrum.²⁴ Helt generelt skal Kyst & Kunst byde på kunstopplevelser af en så høj kvalitet, at det i sig selv bliver reason-to-go. Ruten vil med en højkvalitets kunstprofil adskille sig fra rigtig mange andre tematiske ruteforløb både i kommunen og nationalt, da disse typisk har et historisk afsæt, som Grænsestien eller Hærvejsruten op gennem Jylland, og/eller har til formål at tilgængeliggøre et naturområde eller en geografi som Kongeåstien eller Camønoen på Møn.

Kyst & Kunst vil følge den nationale cykelrute 1 (Vestkystruten), der af samme årsag ønskes flyttet fra stiforløb inde i landet ud til stiforløb, der løber langs kysten, som illustreret på nedenstående kort.

Vestkystruten forbinder Rudbøl ved den tyske grænse til Skagen på nordspidsen af Jylland og er på den måde også en sammenbindende faktor for arbejdet i Partnerskab for Vestkystturisme.

²³. "Kyst og kunst. Natur, kunst og landskabsarkitektur langs Esbjerg Kommunes kyst." (En forundersøgelse udarbejdet af Creator Projects, Tvarnø&, Cobe arkitekter, Lars Bernhard Jørgensen). 2021.

²⁴. "Mød Esbjerg på kanten. Masterplan for udvikling af en rekreativ vandre- & cykelrute som en del af Kyst & Kunst gennem Esbjerg Havn & By." Nov. 2023. Arkitema.

Alene flytningen af rutens forløb vil gøre Vestkyststruten mere attraktiv gennem Esbjerg Kommune, men det er kunsten på ruten, der skal gøre det vigtigt for turisten netop at cykle eller gå gennem Esbjerg Kommunes del af den over 500 km lange rute. Kunsten kan indgå som designelement på faciliteter som toiletter, shelters eller bålhytter, den kan fremtræde som land art eller større kunstværker, der kan holde til vind og vejr, og som knytter sig til stedet, eller der kan være tale om midlertidige installationer, events eller lignende som fx kun findes om sommeren.

Nedslagspunkter for udvikling af dette potentiale er:

- Måde vindtestcenter
- Roborghus
- Sneum Sluse
- Kongeåslusen
- Kammerslusen
- Vadehavscentret
- Rastepladsen ved Mandø Ebbevej

Samt eventuelt mindre eller midlertidige aktiviteter, hvor der i øvrigt er adgang over diget fx ved Bjergvej eller Jedsted Engevej.

Kyst & Kunst fremtræder som et udviklingspotentiale, der er målrettet kyst- og naturturister, og som kan tilbyde det der ekstra, der gør, at det bliver væsentligt at besøge Esbjerg Kommune, selv om gæsten måske overnatter i en af de andre vadehavskommuner.

NYE OG ANDERLEDES OVERNATNINGSPRODUKTER

En af de markante tendenser på det europæiske rejsemarked er, at flere søger oplevelser uden for de store byer og i det forholdsvis nære opland. I de tyske målgrupper, men i stigende grad også fra blandt andet det danske marked, ses en voksende forventning om høj kvalitet også i overnatningsproduktet, hvad enten rejsen foregår på budget- eller luksurniveau.²⁵

Der sker en løbende udvikling af hotelkapaciteten i Esbjerg og Ribe, men Esbjerg Kommune er herudover interesseret i at differentiere områdets gængse overnatningsform i sommerhus, og fremme mere oplevelsesrige overnatningsformer også udenfor byerne. Det kystrelaterede overnatningsprodukt i Esbjerg Kommune vil dog, i forhold til de store feriesteder i de andre tre vadehavskommuner, og i de øvrige resorts op langs Vestkysten, være et niche- mere end et volumenprodukt, hvilket blot understreger Esbjerg Kommunes ønske om at kunne tilbyde noget ganske særligt og eksklusivt, hvor oplevelsesværdien er i fokus.

Esbjerg Kommune ønsker med et fokus på nye og anderledes overnatningsprodukter at ramme nyere tendenser i rejsemarkedet om autenticitet, gæster, der ønsker at bruge sig selv, lære på en oplevende måde, måske som del af en personlig udvikling; hvor ferien indeholder aktive elementer, der kombineres med både læring og høj komfort. Kortferiemarkedet har købedygtige kunder, der vælger bylivet fra i nogle dage til gengæld for koncentrerede oplevelser med vandring, cykling, natur, wellness, gastronomi, kunst, kulturhistorie og arkitektur.²⁶

Vadehavscentret i Vester Vedsted er i proces i forhold til udvikling af et overnatningskoncept, der møder Vadehavscentrets brugergrupper og giver de bedste muligheder for at have disse klar til vadevandring, når vejr, vind og ikke mindst tidevand giver den optimale oplevelse. Esbjerg Kommune har dog især fokus rettet mod udviklingsmulighederne for overnatning i området mellem Sjelborg/Sjelborg Camping og op langs kysten mod Marbæk Plantage og Myrthuegård. Design, arkitektur og ikke mindst den høje kvalitet i mødet med den omgivende natur ses som forudsætningen for, at dette krævende rejsemarked vil opfatte sådanne stedstilpassede overnatningsprodukter afvekslende og attraktive nok. Udspillet fra Kyst & Kunst-rapporten er individuelt designede overnatningsenheder, der helt underordner sig det omgivende landskab med et enkelt design og anvendelse af naturlige og rustikke materialer samt tilknyttede fælles enheder med servering, køkken, lounge/bar, wellness, sauna etc.²⁷

Det rejsemarked som Esbjerg Kommune, med satsningen på oplevelser og Kyst & Kunst, henvender sig til, får, med udvikling af disse nye og anderledes overnatningsprodukter, mulighed for en samlet pakke, hvor den naturnære overnatning i fantastiske omgivelser passer ind i billedet som noget ud over det sædvanlige.

²⁵. "Kyst og kunst. Natur, kunst og landskabsarkitektur langs Esbjerg Kommunes kyst." (En forundersøgelse udarbejdet af Creator Projects, Tvarnø&, Cobe arkitekter, Lars Bernhard Jørgensen). 2021. Side 47.

²⁶. "Kyst og kunst. Natur, kunst og landskabsarkitektur langs Esbjerg Kommunes kyst." (En forundersøgelse udarbejdet af Creator Projects, Tvarnø&, Cobe arkitekter, Lars Bernhard Jørgensen). 2021. Side 48.

²⁷. "Kyst og kunst. Natur, kunst og landskabsarkitektur langs Esbjerg Kommunes kyst." (En forundersøgelse udarbejdet af Creator Projects, Tvarnø&, Cobe arkitekter, Lars Bernhard Jørgensen). 2021. Side 54, 57 og 58.

AUTOCAMPISTER

Analysen 'Autocamperturister'²⁸ har undersøgt adfærd og behov blandt autocampister langs den danske vestkyst, og kunne i den forbindelse konstatere, at ønsket om naturnærhed ved valg af overnatningssted gik på tværs af alle autocamperturister. Ses dette sammen med spontaniteten og den fleksibilitet, der ligger i autocamperlivet²⁹, kan ønsket om en bestemt oplevelse, måske endda én man har planlagt sin tur efter, let blive kombineret med at slutte dagen på en naturnær plads. En autocampist kan dermed på samme dag både være kultur- og oplevelsessøgende og naturorienteret.

Esbjerg Kommunes oplevelses- og kulturfokus stemmer godt overens med gæster, der søger den ekstraordinære oplevelse, og gerne en oplevelse, som forholder sig til og befinder sig i naturnære omgivelser. Samtidig udgør autocampister et velkendt gæstesegment i Esbjerg Kommune; nemlig dem der bor et andet sted, men kommer til kommunen for oplevelsens skyld. Som med flere andre kræsne gæster kan det rette miks af oplevelser, kultur og natur gøre gæsterne nysgerrige på mere og ikke mindst på at blive i længere tid.

Analysen arbejder med fire segmenter af autocampister:

- Børnefamilien
 - Campingpladser
 - Planlægger og booker på forhånd

²⁸. Autocamperturister. Behave Green. Okt. 2024.

²⁹. Autocamperturister. Behave Green. Okt. 2024. Side 16-18

- Det komfortable par
 - Søger velkendte steder, gerne campingpladser
 - Sætter pris på at være tæt på andre
- De aktive hyggere
 - Søger pladser forbeholdt autocampere
 - Nysgerrige efter nye steder
 - Søger nærhed til kultur og natur
- De frie rejsende
 - Søger ro og fred i naturen og naturskønne omgivelser
 - Vælger gratis pladser uden faciliteter

Børnefamilierne og de komfortable par finder overnatning på campingpladser, hvorimod de aktive hyggere og de frie rejsende i højere grad er ude at opstøve pladser og steder, der lever op til de specifikke krav de har. Autocampisterne hjælper hinanden via apps med tips om gode pladser. I Esbjerg Kommune er strækningen fra Mennesket ved havet og nord på op mod Marbæk et område, der fremstår uden egentlige pladser til autocampere, men hvor der ikke desto mindre står mange, også på steder, hvor der egentlig ikke er plads, ligesom der heller ikke i området er stationer, hvor autocamperne kan tømme deres spildevandstank. Antallet af autocampere er i støt stigning, hvilket vil sætte yderligere pres på denne kyststrækning. Der er følgelig et behov for at finde løsninger i området, der tilfredsstiller autocampisternes behov på en måde, hvor det stadig er muligt for borgere og andre gæster i bil også at komme til.

UDVIKLING AF DANMARKS MUSEUM FOR HAVET³⁰

Fiskeri- og Søfartsmuseets åbning i 1968 markerede 100-året for Esbjergs eksistens. Siden da har museet fungeret som statsanerkendt natur- og kulturhistorisk museum med fokus på formidling af menneskets forhold til havet gennem tiderne, livet i havet og undergrundens betydning.

Fiskeri- og Søfartsmuseet fusionerede i januar 2024 med Sydvestjyske Museer i den nye organisation Museum Vest. Med sammenlægning er der etableret en af de største museumsorganisationer i Danmark.

De oprindelige bygninger til museet blev tegnet af arkitekterne Halldor Gunnløgsson og Jørn Nielsen, og udgør et vigtigt eksempel på modernistisk byggeri fra perioden. Der er gennem årene blevet tilføjet nye bygninger til forskellige formål til det originale byggeri. Museet har siden åbningen været en af de største seværdigheder i Esbjerg. Det blev oprindeligt bygget til 50.000 gæster årligt, men har i dag mere end det dobbelte besøgstal. Med udviklingsprojektet sigtes efter at opnå 250.000 gæster årligt.

³⁰. Omtalen af projektet Danmarks museum for havet er skrevet på baggrund af pressemeddelelser udsendt af Fiskeri- og Søfartsmuseet den 2. november 2023 "Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg relanceres" og 18. december 2023 "Nyt supermuseum skal hedde Museum Vest".

Den meget synlige placering, omkring 60 meter fra strandbeskyttelseslinjen, med Esbjerg Kommunes største kunstværk 'Mennesket ved havet' som nærmeste nabo, Esbjerg Strand indenfor gåafstand og med den nationale cykelrute, Vestkyststruten, lige foran museet, understreger blot museets betydning som kerneaktør i Esbjerg Kommunes oplevelsesorienterede turismeprofil.

Udviklingsprojektet skal udvide og ombygge de fysiske rammer for at give bedre plads til mange gæster og give et godt flow i bygningerne, udstillingerne fornyes, og der etableres en ny afdeling målrettet børn og unge.

Omdrejningspunktet for projektet er bæredygtig genanvendelse, energirenovering, anvendelse af havvandskøling og videreudvikling af de eksisterende rammer. Samlet set skal projektet styrke museets bæredygtighedsprofil og vil ske med stor respekt for den oprindelige arkitektur. Største ændring af bygningsværket set udefra vil være overdækningen af det udendørs gårdum mellem akvariet og sælariet.

DARK SKY PARK PÅ MANDØ

Mandø er en del af Nationalpark Vadehavet og ligger helt omgivet af den UNESCO-udpegede verdensarv i Vadehavet. Turisme er en meget vigtig indtægtskilde for de få fastboende på øen, der i øvrigt indeholder ferieboliger, nogle håndfulde af de få sommerhusgrunde i Esbjerg Kommune, en campingplads samt et par øvrige overnatningsmuligheder. Især hvad angår overnatning er der tale om nichepræget turisme, men der er omkring 80.000 endagsturister om året³¹, som besøger øen i det tidsmæssige vindue på nogle få timer, der ligger mellem to højvande.

For at understøtte bosætningen på Mandø også i fremtiden, ønsker Esbjerg Kommune at fremme turismen på Mandø. Det gælder især mulighederne for at få flere af gæsterne til at overnatte på øen og at fordele disse overnatninger hen over en større del af året. De gæsteorienterede tiltag, der arbejdes med, er dels den infrastrukturelle udfordring i at håndtere de mange endagsturister på den lille ø på en tilfredsstillende måde, og herudover er det udviklingstiltag, der knytter sig til to af Mandøs helt særlige styrker, der for begges vedkommende både spreder sæsonen og forudsætter overnatning.

Mandø huser en af de største og mest sammensatte koncentrationer af ynglende engfugle og vandfugle i Danmark. En række parter med Den Danske Naturfond i spidsen, har gennemført en jordfordeling med henblik på, gennem naturgenopretning og naturforbedringer, at skabe bedre forhold for ynglende og trækkende fugle på Mandø.³² Efterhånden som resultaterne af denne indsats viser sig, indeholder dette fugleparadis og naturområde et stigende potentiale for overnattende ornitologisk og naturinteresserede gæster. Shelters og fuglekiggerhuse kan imødekomme interessen, og kan i øvrigt tjene som bygninger, der kan anvendes som ly ved regn og rusk.

Mandø gør det, som et af de mørkeste steder i Danmark, muligt at opleve stjernehimlen uden forstyrrende lysforurening. Begrebet lysforurening henviser til kunstigt og menneskeskabt lys, som forstyrrer og oplyser det naturlige natte landskab og blandt andet resulterer i forringede muligheder for observationer af nattehimlen, energispild og ikke mindst forstyrrelser i økosystemer med store konsekvenser for dyreliv og mennesker. Mandø blev internationalt certificeret som Dark Sky Park i marts 2024. En Dark Sky Park er et område med ekstraordinære stjerneklare nætter.³³

Mandøs 25 gadelamper er udskiftet med modeller med reduceret lysstyrke, og der er blevet indrettet en cirkulær Dark Sky Plads med liggestole, så gæsterne kan ligge ned og se op på himlen. Pladsen skærmes af en jordvold så den smule lys, som måtte komme fra Mandø By, ikke generer gæsternes mørkesyn. Mandøboerne understøtter arbejdet ved at sikre, at al udvendig privat belysning på Mandø senest i 2033 er udskiftet med Dark Sky-venlig og fuldt afskærmet belysning.³⁴

Den videre udvikling indeholder opstillingen af et observatorium, der både fungerer på stedet og over lang afstand. Ønsket er at koble observatoriet sammen med et søsterobservatorium i Australien, så det altid er muligt at se nattehimlen. Den allerede

³¹ https://da.wikipedia.org/wiki/Mand%C3%B8#cite_note-26 Opslag 7. januar 2025

³² <https://naturfonden.dk/natur/mandoe/> Opslag 7. januar 2025

³³ <https://darkskyparkmandoe.dk/om-dark-sky-park-mandoe> Opslag 7. januar 2025

³⁴ <https://darkskyparkmandoe.dk/om-dark-sky-park-mandoe> Opslag 7. januar 2025

etablerede Dark Sky Plads på øen kan videreudvikles eller suppleres med land art, hvor Dark Sky formidlingen integreres i kystbeskyttelsen og/eller klimatilpasningen af øen. James Turrells Irish Sky Garden er i den sammenhæng en inspirationskilde, der netop ville kunne flytte gæstens blik fra horisontlinjen og Vadens evige udstrækning til himmelhvælvet.

For at sikre en bæredygtig udvikling af turismen på øen ønsker Esbjerg Kommune, at der på sigt bliver taget overordnet stilling til det antal af gæster som Mandø kan bære både i forhold til dagsbesøg og overnatning. Hvorvidt denne stillingtagen skal handle om at begrænse adgangen til Mandø, og hvordan dette i så fald skal effektueres, vil indgå i den fremtidige beslutning, når denne er klar til drøftelse. En adgangsbegrænsning vil især ramme de gæster, der kører til øen i egen bil eller autocamper, og vil tilføre et besøg på Mandø et præg af eksklusivitet.

ESBJERG KOMMUNES TURISMESAMARBEJDER

Esbjerg Kommune indgår i fire forskellige tværkommunale samarbejdskonstruktioner, hvor turisme er en del af porteføljen:

- Destination Vadehavskysten
- Partnerskab for Vestkystturisme
- Nationalpark Vadehavet
- UNESCO Verdensarv Vadehavet

Alle fire samarbejder har opsat egne målsætninger for turismearbejdet.

Destination Vadehavskysten blev dannet i 2021 og er det fælles destinationsselskab mellem Esbjerg og Fanø Kommuner med det formål at fremme turismeudviklingen og skabe vækst for turismeerhvervet i de to kommuner i samarbejde med resten Vestkysten – med afsæt i turismeerhvervets interesser og kommunernes udviklingsplaner. Destinationen arbejder for:

- Turisme vi kan leve af og med
- Oplevelser til alle årstider
- En synlig destination
- Værtsskab i verdensklasse
- Indsigt der skaber udvikling
- Politisk opbakning

Destination Vadehavskysten vedtog i 2024 en strategi og en vision for det videre arbejde. Hovedpunkterne i denne fremgår af nedenstående illustration.

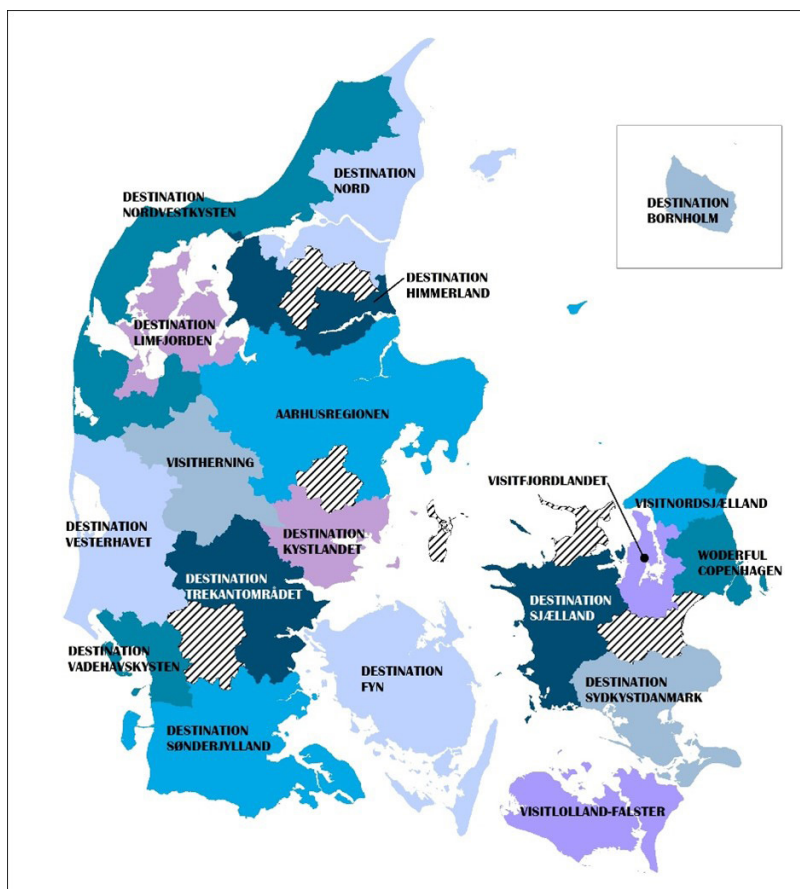
DESTINATION VADEHAVSKYSTEN

Strategien har fokus på samarbejde og koordinering som redskaber til at opnå visionen om at forene forskellighederne ved Vadehavskysten og styrke tiltrækningskraften til området.

Partnerskab for Vestkystturisme blev stiftet som en forening i 2015 på baggrund af regeringens Vækstplan for dansk turisme og i forbindelse med etableringen af Dansk Kyst- og Naturturisme. Partnerskabet fremstår i dag som et samarbejde mellem 10 kommuner langs Vestkysten, hvor de tre destinationsselskaber (Destination Nordvestkysten, Destination Vesterhavet og Destination Vadehavskysten), VisitDenmark og Dansk Kyst- og Naturturisme tegner bestyrelsen.

Som det ses af nedenstående illustration, er størstedelen af Kystdanmark omfattet af destinationsselskaber.

Partnerskabet har med Udviklingsplanen for Vestkysten (senest opdateret i september 2021) sat en udviklingsretning for turismeudviklingen på Vestkysten ud fra seks udviklingsprincipper:

- Koncentrer udviklingen
- Beskyt og benyt
- Øg kvaliteten
- Styrk de lokale særkender
- Tænk i flere sæsoner
- Sammentænk sæsoner

Og fem indsatser:

- En samlet destination
- Stærke feriesteder
- Naturen som hovedattraktion
- Differentieret overnatningskapacitet
- Strategisk investeringsfremme

Med opdateringen i 2021 tilkom der to stærke feriesteder i Esbjerg Kommune nemlig Ribe og Esbjerg som en del af dobbeltdestinationen Fanø/Esbjerg (Fanø blev udpeget som stærkt feriested i 2018-udgaven af udviklingsplanen). I udviklingsplanen begrundes udpegningerne således³⁵:

"Esbjerg supplerer Fanø med en bymæssig oplevelse, hotelkapacitet, shopping, oplevelser og kan med sin skala håndtere flere gæster."

"Ribe er tilføjet som et kulturelt oplevelsescentrum, som en by, der allerede har fokus på turisme, og som et anderledes tilbud ift. de mindre kystbyer."

I gennemgangen og beskrivelsen af de i alt 20 stærke feriesteder beskrives de to feriesteder i Esbjerg Kommune på følgende måde³⁶:

"Fanø/Esbjerg

Fanø tilbyder øferie målrettet det kræsnere og mere købestærke segment. Her en storladent natur, et levende lokalsamfund, fine kulturmiljøer og en høj koncentration af fredede bygninger i Sønderho og Nordby. Øst for Fanø ligger Esbjerg som en dynamisk by i udvikling, og som Vestkystens største by. Med et stort udbud af oplevelser og shopping samt storbykvaliteter, supplerer Esbjerg Fanøs stærke feriehusprodukt, og tilsammen danner Fanø og Esbjerg et stærkt samlet feriested i Vadehavet"

Kort: Dansk Kyst & Naturturisme

³⁵. Udviklingsplan for Vestkysten. En fælles ambition for bæredygtig turisme 2021-2025. (Partnerskab for Vestkystturisme) Opdatering september 2021. Side 57

³⁶. Ibid. Side 65

"Ribe

Ribe er Danmarks ældste by og byder velkommen til Vadehavet, som både er UNESCO verdensarv og udpeget som nationalpark. Her kan man opleve arkitektoniske perler og kulturinteresserede besøgende tiltrækkes af årlige jazz- og vinfestivaler, madmarkeder mm. Med en bred vifte af natur- og kulturoplevelser og en overnatningskapacitet i form af hoteller, har Ribe potentiale til at tiltrække endnu flere turister i fremtiden og at spille en særlig rolle på Vestkysten."

Vestkystpartnerskabet har på baggrund af en fælles brand- og kernefortælling, der blev lanceret i 2019, iværksat et fælles udviklingsprojekt om wayfinding som et værktøj til at binde Vestkysten sammen, give de enkelte feriesteder identitet og samtidig give gæsterne en samlet oplevelse af Vestkysten som én destination. Det konkrete resultat af udviklingsprojektet er udviklingen af elementer (bænke) og forskellige typer af skilte og rutemarkører. Udrulningen af systemet er i gang. Det er kommunerne, der hver for sig finansierer opstillingen lokalt, og dermed også afgør, hvilke elementer der skal opstilles og hvor de skal stå.

Nationalpark Vadehavet blev indviet i 2010 som Danmarks største nationalpark. Kun 300 km² af udpegningens i alt 1.466 km² er landområde – resten består af tidevandsområderne op langs Vadehavskysten i Varde, Esbjerg og Tønder Kommune. Hele Fanø Kommune og hele kysten rundt om øen er udpeget som nationalparkområde. Vadehavsområdets betydning som rasteområde for millioner af trækfugle var en meget væsentlig begrundelse for udpegningen. Visionen for nationalparken lyder som følger:

*"Nationalpark Vadehavet er internationalt kendt som et enestående marsk-, geest- og tidevandsområde med værdier i verdensklasse. Nationalparken benyttes, beskyttes og udvikles i et bæredygtigt samspil mellem natur og mennesker."*³⁷

Lov om nationalparker og bekendtgørelsen om Nationalpark Vadehavet³⁸ udfolder målsætningerne for nationalparkens arbejde. I de efterfølgende nationalparkplaner er de 12 lovbestemte målsætninger blevet samlet i seks indsatsområder³⁹:

- Natur og landskab
- Kultur og kulturhistorie
- Friluftsliv og sundhed
- Undervisning, forskning og formidling
- Lokalsamfund, erhverv og turisme
- Trilateralt vadehavssamarbejde og Verdensarv Vadehavet

³⁷. <https://nationalparkvadehavet.dk/om-os/vision-og-mission> Opslag 15. februar 2024

³⁸. Lov om nationalparker. LOV nr. 533 af 06/06/2007 og Bekendtgørelse om Nationalpark Vadehavet. BEK nr. 1159 af 30/09/2010

³⁹. <https://nationalparkvadehavet.dk/om-os/plan-og-strategi> Opslag 7. november 2024

Nationalpark Vadehavet har i perioden 2019-2023 arbejdet med projektet "Velkommen til Nationalpark Vadehavet"⁴⁰. Formålet med projektet var at binde nationalparken sammen og tydeliggøre Vadehavet for gæsten. Grebet bestod i tre formidlingsniveauer med seks 'porte', fem 'velkomststeder' og et større antal infosteder med formidling ude i landskabet. Infostederne omfatter forskellige formidlingselementer som skilte, betonplinte og et betonbord/bænk, der indeholder kort, tekst og billeder. De seks 'porte' består af museer og naturcentre, hvoraf tre ligger i Esbjerg Kommune:

- Danmarks museum for havet
- Myrthuegård
- Vadehavscentret

De fem 'velkomststeder' er ubemandede madpakkehuse med formidling om Vadehavet. Fire velkomststeder ligger i Esbjerg Kommune:

- Velkomststedet på Mandø
- Velkomststed Vognporten ved Kammerslusen
- Madpakkehuset ved Sneum Sluse

Projektet er afsluttet og alle niveauer af formidling er på plads.

UNESCO Verdensarv Vadehavet består af vadehavsområderne i Holland, Tyskland og Danmark – et trilateralt samarbejde, som har været i gang siden 1982 med udpegningerne på plads i Holland og Tyskland i 2009, mens den danske del af Vadehavet blev tilsluttet i 2014. Begrundelsen for UNESCOs udpegning af Vadehavet er, at Vadehavet har enestående betydning i forhold til bevarelsen af biodiversiteten på et globalt niveau. De økologiske og geologiske processer, der finder sted i Vadehavet, er overvejende naturlige og uforstyrrede. Området er komplet og intakt, ligesom beskyttelsen og forvaltningen af området skal sikres effektivt.

I regi af UNESCO blev der i 2014 vedtaget en rammesættende strategi for bæredygtig turisme i hele det trilaterale Vadehavsområde⁴¹ med fem strategiske mål:

- At sikre at alle interessegrupper har en forståelse for og værdsætter de grundlæggende værdier bag Verdensarv Vadehavet på tværs af landegrænserne
- At sikre at interessegrupperne tager ansvar for og bidrager til beskyttelsen af den 'enestående universelle værdi' gennem deres engagement i turisme- og produktudvikling

⁴⁰. Informationerne om projektet er fundet her: <https://nationalparkvadehavet.dk/udvikling-og-samarbejde/projekter/velkommen-til-nationalpark-vadehavet> Opslag 15. februar 2024

⁴¹. Bæredygtig Turisme i Destination Verdensarv Vadehavet. (Det Fælles Vadehavssekretariat, Wilhelmshaven). 2014. Side 5 og 12.

- At sikre at turistbranchen leverer ensartet kommunikations- og markedsføringsmateriale samt fremmer Destination Verdensarv Vadehavets høj kvalitets turistmetilbud
- At sikre at naturbeskyttelsen, turismen og de lokale samfund drager fordel af verdensarvsstatussen.

Med udgangspunkt i disse mål blev der i samme strategi opsat fem arbejdsområder:

- Turisme og naturbeskyttelse. Et Vadehavssamarbejde.
- Det unikke salgsargument. Én verdensarvsdestination
- Transport, indkvartering og gastronomi. Nøglepunkter for turisme.
- Naturformidling og undervisning. Levendegørelse af destinationen.
- Kapacitetsopbygning og høj standard. Opbygning af en destination af høj kvalitet.

Esbjerg Kommune skal i udviklingen af turismen i kommunen søge løsninger, der kan favne prioriteringerne hos de mange forskellige samarbejdere. Det er især prioriteringen af beskyttelse og benyttelse, der adskiller de forskellige samarbejdere tilgang til turisme. Udgangspunktet for Esbjerg Kommune er følgelig et fokus på bæredygtig turisme, hvor de valgte løsninger både giver forretningsmæssige muligheder for kommercielle aktører, understøtter liv og bosætning i lokalsamfundet samt fremmer og sikrer natur, landskaber og biodiversitet on site.

